

Fagbeskrivelseplan med pensum 4.

avdeling

Vedtatt av studieutvalget 01.04.05 (SU 12/04 - DL 200200704-67) jf pkt 7 i studieplan for mastergraden i rettsvitenskap. Endret ved sak SU 54-11, SU 30-12, SU 40-12, SU 12-13, SU 59-13, 94-13, 95-13 og sak SU 24/15.

Fjerde avdeling utgjør fjerde året på masterstudiet i rettsvitenskap. Avdelingen er bygget opp rundt menneskerettigheter, rettergang og strafferett. Avdelingen består av metode- og perspektivfag (15 sp), samerett (5 sp), strafferett (15 sp), rettergang (20 sp) og obligatorisk praksis på fire uker med innlevering av rapport. Avdelingen avsluttes med en hjemmeeksamen og to skoleeksamener. På fjerde avdeling stilles det større krav til både muntlig og skriftlig fremstilling av rettslige resonnementer enn på de tidligere avdelinger.

Metode- og perspektivfaget (15 sp)

Metode- og perspektivfaget utgjør til sammen 15 studiepoeng, og er sammensatt av følgende elementer:

- a) Juridisk metodelære (2sp)
- b) Etikk (2 sp)
- c) Menneskerettigheter (6 sp)
- d) Rettssosiologi, rettsøkonomi eller rettsfilosofi (5 sp). Studentene skal velge ett av disse tre fagene.

Juridisk metodelære (2 sp)

1) Faglig innhold

Juridisk metode er et gjennomgående tema på masterstudiet. På 4. avdeling bygger faget på læringsutbyttet fra tidligere avdelinger. Det skal gi en dypere innsikt i og forståelse for metodiske problemstillinger. De spesielle metodespørsmålene som oppstår i de øvrige fagene på 4. avdeling står sentralt. Oppmerksomheten rettes særlig mot legalitetsprinsippets betydning i strafferetten og forholdet mellom norsk intern rett og folkerett (inkorporert og ikke-inkorporert). Studier av hvordan norske domstoler anvender internasjonale regler inngår også i faget.

2) Læringsutbytte

Kunnskap

Etter bestått fjerde avdeling skal har studenten ~~ha~~:

- aAvansert kunnskap om grunnlaget for og innholdet i legalitetsprinsippet i strafferetten
- aAvansert kunnskap om forholdet mellom folkerett og norsk intern rett
- gnnående God kunnskap om hvordan norske domstoler anvender internasjonale regler

Ferdigheter. Etter bestått fjerde avdeling ~~skal kan~~ studenten ~~kunne~~:

- ~~A~~a anvende det strafferettslige legalitetsprinsippet i juridisk argumentasjon.
- ~~a~~a anvende den juridiske metode for å harmonisere folkerett og norsk intern rett, og for å løse motstrid mellom folkerett og norsk internrett
- ~~r~~redegjøre for hvordan norske domstoler anvender internasjonale regler

3) Pensum

- Helge Røstad, Lovprinsippet i strafferetten. Noen refleksjoner, Innkast i straffefeltet, 1993, s. 67-87
- Jens Edvin A. Skoghøy, Norske domstolars lovkontroll i forhold til inkorporerte menneskerettigheter, LoR 2002, s. 337-354
- Hans Petter Graver: Dømmer Høyesterett i siste instans?, JV Vol 37, h 4/5 2002, s. 263-281
- Hans Petter Graver: Internasjonale konvensjoner som rettskilde, JV 2003/8, s. 468-489

* Artiklene selges i kompendium hos Akademisk Kvarter

Etikk (2 sp)

1) Faglig innhold

Etikk er et gjennomgående tema på masterstudiet. Formålet er å gi studentene et grunnlag for å identifisere og resonnerer over etiske problemstillinger som oppstår i arbeidssituasjonen som jurist. På 4. avdeling er hovedvekten lagt på yrkene påtalejurist, dommer og forsvarsadvokat.

2) Læringsutbytte

Kunnskap

Etter bestått fjerde avdeling ~~skal har~~ studenten ~~ha~~:

- ~~a~~a vansert kunnskap om hvilke situasjoner som kan inneholde etiske problemstillinger innenfor yrkene påtalejurist, forsvarsadvokat og dommer
- ~~a~~a vansert kunnskap om regler knyttet til slike situasjoner

Ferdigheter

Etter bestått fjerde avdeling ~~skal kan~~ studenten ~~kunne~~:

- ~~i~~identifisere, analysere og ta stilling til etiske problemstillinger som kan oppstå innenfor yrkene påtalejurist, dommer og forsvarsadvokat

3) Pensum

- Arne Fanebust; Nadia Hall; Nils Erik Lie; Tor-Geir Myhrer; Anne Lise Rønneberg; Petter Chr. Sogn og Henrik Syse: Juss og etikk. Følgende artikler i boken er pensum:
  - God påtaleskikk
  - Korrekt og ukorrekt dommeratferd i og utenfor rettssalen
  - Aktuelle problemstillinger sett fra forsvarsadvokatens ståsted
  - Johs. Andenæs: Ridder for rettferdighet eller leiesoldat for kjeltringer, i Johs. Andenæs, Etter overveielse, Artikler i utvalg, 1983-1992, s. 99-115
  - Johs. Andenæs: God Åklagarsed, i Johs. Andenæs, Etter overveielse, artikler i utvalg, 1983-1992, s. 88- 97.

*Johs. Andenæs sine artikler selges i kompendium hos Akademisk Kvarter (samme kompendium som under juridisk metodelære)

Menneskerettigheter (6 sp)

1) Faglig innhold

Faget menneskerettigheter bygger videre på innføringen i folkerett på første avdeling, og uttyper den kunnskap studentene har fått om noen sentrale menneskerettigheter på første og andre avdeling. Menneskerettighetene hører under den spesielle del av folkeretten. De har sitt historiske utspring i naturretten, og bygger på at alle mennesker har visse ukrenkelige rettigheter. Disse rettighetene kommer regelmessig i konflikt med nasjonalstatenes prioriteringer og oppfatninger. Det er et statsansvar å gjennomføre menneskerettighetene i nasjonal rett og å påse at de følges. Faget tar opp utvalgte menneskerettigheter slik de kommer til uttrykk i Den europeiske menneskerettighetskonvensjon av 1950 (EMK) med tilleggsprotokoller (TP). Det legges særlig vekt på vernet mot vilkårlig frihetsberøvelse og andre frihetsinnskrenkninger (EMK art. 5), retten til rettfærdig rettergang (EMK art. 6), legalitetsprinsippet (EMK art. 7), retten til privatliv og familieliv (EMK art. 8) og vernet mot gjentatt straffeforfølgelse (EMK art. 7, TP art. 4). I faget inngår også et praktisk-metodisk element; å finne frem til og anvende internasjonale kilder.

2) Læringsutbytte

Kunnskap

Etter bestått fjerde avdeling ~~harskal~~ studenten ~~ha~~:

- ~~a~~Avansert(~~inngående?~~) kunnskap om særegne metodiske forhold på menneskerettighetenes område, herunder betydningen av Den europeiske menneskerettighetsdomstols (EMD) praksis
- ~~a~~Avansert kunnskap om innholdet i vernet mot vilkårlig frihetsberøvelse, retten til rettfærdig rettergang, legalitetsprinsippet, retten til privatliv og familieliv og vernet mot gjentatt straffeforfølgelse

- ~~a~~Avansert kunnskap om menneskerettighetenes innvirkning på norsk rett
- ~~Inngående~~ ~~g~~God kunnskap om menneskerettighetenes utvikling og plass i folkeretten
- ~~k~~Kunnskap om EMDs organisasjon og saksbehandling

Ferdigheter

Etter bestått fjerde avdeling ~~skal~~ kan studenten ~~kunne~~:

- ~~i~~Identifisere og løse menneskerettslige problemstillinger på en metodisk forsvarlig måte
- ~~R~~edegjøre for forholdet mellom internasjonale menneskerettigheter og norsk rett

3) Pensum

- Jørgen Aall, Rettsstat og menneskerettigheter, 4. utg s. 118-148; s. 214-218; s. 246-251; s. 347 – 521 (213 sider)
- Karen Reid, A Practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights, 4. utg. (Sweet & Maxwell, London 2011), kapittel A: Procedure before the European Court of Human Rights, s. 7-20. (på side 20 frem til temaet "interim relief".)

* Artikkelen selges i kompendium hos AkademiskKvarter

Rettssosiologi (5 sp)

1) Faglig innhold

Retts sosiologiens hovedproblemstillinger er samfunnsforholdenes innvirkning på retten, rettens innvirkning på samfunnsforholdene og vekselvirkningen mellom disse. Endringer i samfunnsforholdene kan medføre endringer i rettsregler og argumentasjonsmønstre i rettsanvendelsen. Et annet tema er hvorvidt rettsreglene realiserer målene lovgiver ønsker å oppnå. Faget tar også opp aktuelle retts sosiologiske debatter. I tillegg er en analyse av juristers rolle i samfunnet omfattet.

2) Læringsutbytte

Kunnskap

Etter bestått fjerde avdeling ~~skal~~ har studenten ~~ha~~:

- ~~A~~Avansert kunnskap om retts sosiologiens hovedproblemstillinger
- ~~a~~Avansert kunnskap om juristprofesjonens rolle i samfunnet
- ~~k~~Kunnskap om forskjellige måter å drive retts sosiologisk forskning på
- ~~k~~Kunnskap om sentrale retts sosiologiske debatter

Ferdigheter.

Etter bestått fjerde avdeling ~~skal~~kan studenten ~~kunne~~:

- ~~id~~entifisere og diskutere rettssosiologiske problemstillinger, herunder ved å anvende rettssosiologiske undersøkelser
- ~~s~~Selvstendig vurdere juristprofesjonens rolle i samfunnet
- ~~b~~Benytte rettssosiologiske hensyn i juridiskargumentasjon

3) Pensum

- Mathiesen, Thomas: Retten i samfunnet – en innføring i rettssosiologi. 6. Utgave: Kapittel I, med unntak av punkt 4 og 5, kapittel II med unntak av punkt 2.1.2, 2.2.2 og 3.2 og kapittel III, med unntak av punkt 3.4. (189 sider).

Rettsøkonomi

1) Faglig innhold

Rettsøkonomiske analyser har som formål å avklare rettsreglers virkninger og vurdere hvilke regler som er best egnet til å oppnå gitte målsetninger. I dette faget fokuseres det særlig på rettsreglenes betydning for såkalt samfunnsøkonomisk effektiv ressursbruk og ønsket formuesfordeling (Pareto-effektivitet). Faget omfatter analyser av eiendomsretten, erstatningsrettens grunnvilkår og miljørett.

2) Læringsutbytte

Kunnskap

Etter bestått fjerde avdeling ~~skal~~har studenten ~~ha~~:

- ~~a~~Avansert(inngående?) kunnskap om rettsøkonomiens analyseverktøy og metoder
- ~~g~~God~~inngående~~ kunnskap om rettsøkonomiske analyser av eiendomsretten
- ~~g~~God~~inngående~~ kunnskap om rettsøkonomiske analyser av erstatningsrettens grunnvilkår
- ~~g~~God~~inngående~~ kunnskap om rettsøkonomiske analyser av miljørett
- ~~k~~k kunnskap om grunnleggende modeller for likevektsanalyse og forskjellige versjoner av det såkalte Coase- teoremet

Ferdigheter

Etter bestått fjerde avdeling ~~skal~~kan studenten ~~kunne~~:

- ~~id~~entifisere og diskutere rettsøkonomiske problemstillinger på en metodisk forsvarlig måte
- ~~b~~b benytte rettsøkonomiske hensyn i juridiskargumentasjon

3) Pensum

- Erling Eide og Endre Stavang: Rettsøkonomi, (2008): DEL I "Rettsøkonomi og samfunnsøkonomisk teori". Kap. 1-6, s. 21-155 (obligatorisk del - ca. 134 sider)

Med tillegg av:

- Erling Eide og Endre Stavang: Rettsøkonomi, (2008): DEL II "Tingsrett og beslektede emner". Kap. 7-11, s. 157-231 (valgfri del ca. 74 sider - til sammen ca. 208 sider)

ELLER

- Erling Eide og Endre Stavang: Rettsøkonomi, (2008): DEL III "Erstatningsrett". Kap. 12-14, s. 233-282 (valgfri del ca. 49 sider - til sammen ca. 183 sider)

ELLER

- Erling Eide og Endre Stavang: Rettsøkonomi, (2008): DEL VI "Anvendt rettsøkonomi". Kap. 23-26, s. 547-606 (valgfri del ca. 59 sider - til sammen ca. 193 sider).

Rettsfilosofi (5 sp)

1) Faglig innhold

Rettsfilosofi omhandler jussens grunnspørsmål. Rettsfilosofi faget på 4. avdeling har tre hovedtemaer. Det første temaet er *Hva er rettsfilosofi?* Temaet bygger på refleksjon rundt spørsmålene om hva rett er, hvordan vi får kunnskap om retten og hvordan retten kan legitimeres. Studentene blir orientert om sentrale rettsfilosofiske posisjoner. Denne delen er kortfattet og er ment som introduksjon til fagets andre og mest sentrale del. Det andre hovedtemaet er *Rettsfilosofi og juridisk metode*. Temaet bygger på diskusjoner om grunnleggende sider ved den juridiske metoden og på sammenhengen mellom rettens grunnlagsproblemer og juridisk metode. Det tredje hovedtemaet er *Rettsfilosofi og fagdebatt*. Temaet omfatter aktuelle rettsfilosofiske diskusjoner i sammenheng med straff, menneskerettigheter og feministisk rettsteori.

2) Læringsutbytte

Kunnskap.

Etter bestått fjerde avdeling ~~skal~~har studenten ~~ha~~:

- ~~a~~Avansert kunnskap om mangfoldet i debatten om Eckhoffs rettskildemodell, eller annerledes sagt, om den rettsrealistiske rettskildelære
- ~~inngående~~god kunnskap om rettslig argumentasjon og rettslig rettferdiggjørelse av avgjørelser
- ~~k~~kunnskap om hva som påvirker våre syn på spørsmålene om hva rett er, hvordan vi får kunnskap om retten og hvordan retten kan legitimeres

- ~~kk~~kunnskap om grunnleggende sider ved den juridiske metoden og om sammenhengen mellom rettens grunnlagsproblemer og juridisk metode
- ~~kk~~kunnskap om noen dagsaktuelle fagdebatter innom feltet

Ferdigheter

Etter bestått fjerde avdeling ~~skal kan~~ studenten ~~kunne~~:

- ~~fF~~forklare hva som påvirker våre syn på spørsmålene om hva rett er, hvordan vi får kunnskap om retten og hvordan retten kan legitimeres
- ~~dD~~ diskutere grunnleggende sider ved den juridiske metoden og reflektere over sammenhengen mellom rettens grunnlagsproblemer og juridisk metode
- ~~bB~~bedrive selvstendig metodisk tenkning og kunne evaluere kvaliteten på juridisk argumentasjon i større grad
- ~~fF~~forklare og kritisk reflektere over de problemstillinger og den argumentasjon som tematiseres i pensum

3) Pensum

- Del I Innledning til kompendium i rettsfilosofi og Hva er rettsfilosofi
  - Innledning av Dag Michalsen, Eva Maria Svensson og Kristine H. Korsnes.
  - Bernt, Jan Fridthjof, Den ene og retten – brytningen mellom liberalisme og kollektivism i norsk rettsteori, Rett og Toleranse festskrift til Helge J. Thue 2007, s. 488-503.
- Del II Rettsfilosofi og juridisk metode
  - Askeland, Bjarte, Rettskildelærens utvikling i rettsteoretisk belysning, Jussens Venner 2003 s 8-23.
  - Graver, Hans Petter, Keiserens garderobe: Eckhoffs rettskildelære og utfordringer fremover, Tidsskrift for rettsvitenskap 2000 s. 429-476.
  - Morten Kinander, En kritisk vurdering av moderne hermeneutisk rettsteori, Retfærd nr. 103, 2003 s. 14-22.
  - Blandhol, Sverre, Pragmatismens aktualitet i rettsvitenskap og rettsanvendelse, Tfr 2004 s.365-390.
  - Bernt, Jan Fridthjof, Det juridiske fortolkningsfellesskap som referanseramme for avgjørelse av juridiske tvilsspørsmål, Arbeid og rett: Festskrift til Henning Jakhellns 70-årsdag 2009 s.31-43.
- Del III Rettsfilosofi og fagdebatt
  - Straff: Jacobsen, Jørn RT, Fiksjon utan moral eller konstruksjon utan verdi? Om det ideologiske grunnlaget for straffansvar for juridiske personar, Tidsskrift for strafferett, 2009, s 43-74.
  - Rettskomparasjon: Cordero Moss, Giuditta, A Comparison of Italian, English and Norwegian Inheritance Rules as an Illustration of Different Legal Methods, Tidsskrift for rettsvitenskap, 1999 s. 884-903.
  - Feministisk rettsteori: Jørgensen, Stine, Feministisk rettsteori, Retfilosofi i Centrale tekster og temaer, Ole Hammerslev og Henrik Palmer Olsen (red.), Hans Reitzels Forlag, København 2011, s. 665-683 (*uten referanseliste t.o.m. s. 680*).

Samerett (5 sp)

1) Faglig innhold

Samerett bygger på innføringen i folkerett fra første avdeling. Faget tar opp rettslige problemstillinger som berører samene i egenskap av å være et urfolk. Det dreier seg særlig om spørsmål som går på tvers av den tradisjonelle inndelingen av rettsområder. Faget omhandler tema fra folkerett, nasjonal rett og samisk rett, der samenes kollektive og individuelle rettigheter er sentrale. I tillegg behandles de særskilte problemstillinger som gjør seg gjeldende for ett folk uten egen stat, og med en rettskultur som avviker fra den stat de tilhører. De særskilte metodiske problemstillinger som oppstår i møtet mellom samisk og norsk rettskultur behandles også.

2) Læringsutbytte

Kunnskap

Etter bestått fjerde avdeling ~~skal har~~ studenten ~~ha~~:

- ~~a~~Avansert(~~Inngående?~~) kunnskap om de metodiske problemstillinger som er særegne for sameretten
- ~~a~~Avansert kunnskap om samenes selvbestemmelsesrett som urfolk
- ~~a~~Avansert kunnskap om retten til land, vann og naturressurser i samiske områder, herunder diskusjonen om eiendomsretten til indre Finnmark og reglene om vern mot inngrep i samiske bruksområder
- ~~Inngående-g~~God kunnskap om reindriftsrett, særlig dens grunnlag og erstatningsrettslige vern
- ~~Inngående-g~~God kunnskap om språkrettigheter

Ferdigheter

Etter bestått fjerde avdeling ~~skal kan~~ studenten ~~kunne~~:

- ~~i~~Identifisere og analysere samerettslige problemstillinger på en metodisk forsvarlig måte
- ~~r~~Redegjøre for begrunnelsen for samiske rettigheter
- ~~r~~Redegjøre for de tolkningsspørsmål lovgivningen, herunder sameloven og finnmarksloven, reiser
- ~~a~~Analysere de menneskerettslige spørsmål som kulturmøtet mellom det norske storsamfunn og det samiske urfolket aktualiserer

3) Pensum

- Susann Funderud Skogvang: Samerett, 2. utgave 2009,
  - Kapittel 1; punkt 1.3 (s. 25 - s. 30)
  - Kapittel 2; punkt 2.3 (s. 54 - s. 61)
  - Kapittel 3-9 (s. 65 - s. 247)
  - Kapittel 10; punkt 10.1 og 10.2 (s. 248 - s. 253) og punkt 10.4 og 10.5 (s. 257 - s. 269)
  - Kapittel 11

Strafferett (15 sp)

1) Faglig innhold

Strafferett deles tradisjonelt inn i en alminnelig og en spesiell del. Den alminnelige delen omfatter rettsregler som er felles for alle straffebestemmelser: vilkår for å straffe (ansvarslæren), samfunnets reaksjoner på straffbar adferd (reaksjonslæren) og fullbyrdelsen av reaksjonene (fullbyrdeslæren). Hovedvekten i faget ligger på ansvarslæren, som omfatter kravet til lovstridig handling, fravær av straffrihetsgrunner, subjektiv skyld og tilstedeværelse av personlige forutsetninger for straff. Den spesielle strafferetten omfatter utvalgte straffebud innen volds-, sedelighets- og formuesforbrytelser. Faget tar også opp reglene om anvendelse av flere straffebud på samme handling (konkurrens), og går noe inn på årsaker til kriminalitet, straffens formål og virkning.

2) Læringsutbytte

Kunnskap

Etter bestått fjerde avdeling ~~skal~~har studenten ~~ha~~:

- ~~a~~Avansert (inngående?) kunnskap om særegne metodiske forhold på strafferettens område, herunder ved tolking av straffebud
- ~~a~~Avansert kunnskap om ansvarslæren
- ~~a~~Avansert kunnskap om utvalgte straffebestemmelser som er satt til å verne liv, legeme og helbred
- ~~a~~Avansert kunnskap om utvalgte sedelighetsforbrytelser
- ~~a~~Avansert kunnskap om utvalgte formuesforbrytelser
- ~~a~~Avansert kunnskap om foretaksstraff
- ~~Inngående~~g~~od~~ kunnskap om konkurrens
- ~~k~~Kunnskap om årsaker til kriminalitet og teorier om straffens formål, berettigelse og virkning

Ferdigheter

Etter bestått fjerde avdeling ~~skal~~kan studenten ~~kunne~~:

- ~~i~~Identifisere og løse strafferettslige problemstillinger på en metodisk forsvarlig måte
- ~~f~~Forklare strafferettens plass i rettssystemet, straffelovgivningens oppbygning og sammenhengen mellom strafferett og straffeprosess
- ~~r~~Redegjøre for forholdet mellom strafferett, statsforfatningsrett og folkerett, herunder menneskerettigheter.
- ~~r~~Redegjøre for begrunnelsen for straff og ulike straffeteorier.

3) Pensum

- Ståle Eskeland, Strafferett 4. utgave kap. II pkt. 4 og 5, kap. III, kap. IV, Del 2 s.187-190, kap. VII, kap. VIII, kap. IX, kap. X, kap. XI, kap. XII med unntak av pkt. 2.2.2, pkt. 3 og pkt.4, kap. XIII, Del 5 s. 493- 494 og kap. XX (ca. 290 sider).

- Magnus Matningsdal, Spesiell norsk strafferett
  - kap.1, 2, 6, 7, 8,
  - kap 9 med unntak av pkt.9.10,
  - kap. 10,
  - kap. 11 med unntak av pkt. 11.8-11.11,
  - kap. 12 med unntak av pkt. 12.5,
  - kap. 13 med unntak av pkt. 13.6-13.7,
  - kap. 15,
  - kap. 16 med unntak av pkt. 16.10 og 16.12,
  - kap. 17. med unntak av pkt. 17.8-17.9,
  - kap. 18 med unntak av pkt.18.4,
  - pkt.19.1,
  - pkt. 20.1-20.4,
  - pkt. 21.1-21.2,
  - kap. 22 med unntak av pkt. 22.4,
  - kap. 23 med unntak av pkt. 23.6-23.9,
  - kap. 26 med unntak av pkt. 26.8-26.9,
  - kap. 27 med unntak av pkt. 27.6-27.7,
  - kap. 28 med unntak av pkt. 28.9-28.10,
  - kap. 29 med unntak av pkt. 29.5,
  - kap. 30 med unntak av pkt.30.5,
  - kap. 31 med unntak av pkt. 31.10-31.11,
  - kap. 32 med unntak av pkt. 32.4-32.5,
  - kap. 37 med unntak av pkt. 37.10-37.11,
  - kap. 38 med unntak av pkt. 38.4-38.5,
  - kap. 39 med unntak av pkt. 39.11-39.12,
  - kap. 43 med unntak av pkt. 43.10 og 43.12,
  - kap. 44 med unntak av pkt.44.3,
  - kap. 45 med unntak av pkt. 45.7,
  - kap. 46 med unntak av pkt.46.3,
  - kap. 49 med unntak av pkt. 49.9,
  - kap. 50 med unntak av pkt.50.4,
  - kap. 52 med unntak av pkt. 52.9 og
  - kap. 53 med unntak av pkt. 53.4 (ca. 225 sider).

Rettergang (20 sp)

Faget rettergang omhandler reglene for behandling av sivile saker og straffesaker og består av to disipliner - sivilprosess og straffeprosess, med like mange studiepoeng fordelt på hvert fag.

Sivilprosess

1) Faglig innhold

Sivilprosess omhandler reglene for domstolsbehandling av sivile saker. Prosessreglene bestemmer hvordan en må gå frem for å få rettslig beskyttelse for de posisjoner og/eller rettigheter som fremgår av de materielle regler. Faget omhandler prosessrettslige prinsipper og tvistelovens regler for saksbehandlingen. Kravet til rettferdig rettergang er av fundamental betydning, og grunnlaget for mer

spesifikke prinsipper, som kontradiktorisk saksbehandling og likebehandling. I sivile saker er det opp til den enkelte part å utrede en sak og ta standpunkt til om den skal bringes inn for domstolene. Dette har betydning for utforming av regler og prinsipper på området. Disposisjonsprinsippet og forhandlingsprinsippet står her sentralt.

Disposisjonsprinsippet går ut på at det er partene som har herredømme over gjenstanden for prosessen. Kjernen i forhandlingsprinsippet er at partene har hovedansvaret for å skaffe til veie det faktiske grunnlaget for rettens avgjørelse, og at retten bare kan bygge på de påstandsgrunnlag som partene har påberopt. De øvrige sivilprosessrettslige prinsipper omhandles også; muntlig saksbehandling, bevisumiddelbarhet, offentlig saksbehandling, aktiv saksstyring og konsentrasjon av prosessen, proporsjonalitet, bevisfrihet og legdommerdeltakelse.

2) Læringsutbytte

Kunnskap

Etter bestått fjerde avdeling ~~skal har~~ studenten ~~ha~~:

- ~~a~~**A**vansert kunnskap om prinsippene som gjelder for behandling av sivile saker, herunder den menneskerettslige forankringen av disse.
- ~~a~~**A**vansert kunnskap om reglene om de alminnelige domstolars stedlige kompetanse
- ~~a~~**A**vansert kunnskap om reglene om partsevne og prosessuell handleevne
- ~~a~~**A**vansert kunnskap om reglene om søksmålgjenstand, søksmålssituasjon og partstilknytning.
- ~~Inngående g~~**G**od kunnskap om utforming av stevning og tilsvær
- ~~g~~**G**od kunnskap om rettens forhold til partenes prosesshandlinger
- ~~Inngående g~~**G**od kunnskap om rettskraftreglene
- ~~Inngående g~~**G**od kunnskap om de øvrige forutsetninger som må foreligge for at en sak skal kunne tas til realitetsbehandling
- ~~Inngående g~~**G**od kunnskap om behandling ved allmennprosess
- ~~Inngående g~~**G**od kunnskap om hvilke bevis som kan føres, samt beviskravene

Ferdigheter

Etter bestått fjerde avdeling ~~skal kan~~ studenten ~~kunne~~:

- ~~i~~**I**dentifisere og løse sivilprosessrettslige problemstillinger på en metodisk forsvarlig måte
- ~~B~~**B**enyttede de prinsipper som gjelder for behandling av sivile saker i rettslig argumentasjon
- ~~b~~**B**eskrive de enkelte skritt i saksbehandlingen for domstolene
- ~~f~~**F**orstå og analysere hvilke roller og oppgaver de ulike aktørene har
- ~~f~~**F**orstå og analysere etiske problemstillinger aktørene kan bli stilt overfor

3) Pensum

- Jens Edvin A. Skoghøy: Tvisteløsning 2.utgave (2014), pkt. 1.1, kap. 4, pkt. 5.1-5.3, punkt 6.1, punkt 6.3.1-6.3.4, kap. 7 med unntak av punkt 7.4.4 og 7.5, kap. 10, punkt 11.1, punkt 12.1-12.5 med unntak av punkt 12.3.2-12.3.6, punkt 13.1, 13.3, 13.5, 13.6 og 13.7, kap 17.

Straffeprosess

1) Faglig innhold

Det grunnleggende krav i straffeprosessen er at rettergangen skal være mest mulig betryggende. Dette betyr at de faktiske forhold så langt det lar seg gjøre blir klarlagt og at de rettslige spørsmål blir riktig avgjort, slik at ingen blir uriktig domfelt. Dette kravet må avveies mot hensynet til en hurtig og effektiv rettergang. Ved avveiningen av hensynene må det ses hen til sakens alvorlighet. Straffeprosess omhandler reglene for hvordan straffbare handlinger skal etterforskes og hvordan saker om straff skal behandles i retten. I straffesaker har politi og påtalemyndighet ansvar for å forberede saken gjennom etterforskning og påtalebeslutning før den bringes inn for domstolene. Hovedvekten i faget er på straffeprosessuelle prinsipper og straffeprosesslovens regler for saksbehandling. Det gjelder mer detaljerte prinsipper som er retningsgivende for prosessen: Anklageprinsippet (domstolene trer bare i virksomhet etter begjæring av en påtaleberettiget), offentlighetsprinsippet, muntlighet i saksbehandlingen og bevisumiddelbarhet. Spørsmålene om adgangen til å lese opp tidligere avgitte forklaringer under hovedforhandlingen, tempoet i saksbehandlingen og adgangen til å straffeforfølge når det allerede er reagert på forholdet med en sanksjon (dobbelstraff), er særlig blitt påvirket av EMK og EMDs praksis.

2) Læringsutbytte

Kunnskap

Etter bestått fjerde avdeling skal har studentene nnha:

- aAvansert kunnskap om prinsippene som gjelder for behandling av straffesaker
- aAvansert kunnskap om siktedes rettigheter og plikter
- aAvansert kunnskap om fornærmedes rettsstilling
- aAvansert kunnskap om reglene om varetektsfengsling
- avansert kunnskap om prinsippene for behandling av straffesaker, herunder kompetansefordelingen mellom påtalemyndighet og domstol
- ~~Avansert kunnskap om forholdet mellom tiltalebeslutning og dom~~
- ~~Avansert kunnskap om forholdet mellom skyldspørsmålet og straffespørsmålet~~
- aAvansert kunnskap om hvilke bevis som kan føres, samt beviskravene
- avansert kunnskap om generelle vilkår for bruk av tvangsmidler
- Inngående God kunnskap om rettskraftreglene
- Inngående gGod kunnskap om reglene om bruk av skjult fjernsynsovervåking, teknisk sporing, telefonavlytting og annen -kommunikasjonskontroll
- Inngående gGod kunnskap om utforming av tiltalebeslutning
- Inngående gGod kunnskap om reglene om forsvarer og bistandsadvokat
- Inngående gGod kunnskap om reglene om gjennomføring av hovedforhandling og dom i tingretten
- kKunnskap om organiseringen av påtalemyndigheten
- Kunnskap om reglene om forelegg som straff.

Ferdigheter

Etter bestått fjerde avdeling ~~skal kan~~ studenten ~~kunne~~:

- ~~id~~identifisere og løse straffeprosessrettslige problemstillinger på en metodisk forsvarlig måte
- ~~bBb~~benytte de prinsippene som gjelder for behandling av straffesaker i rettslig argumentasjon
- ~~bBb~~beskrive de enkelte skritt i saksbehandlingen for domstolene
- ~~fFf~~forstå og analysere hvilke roller og oppgaver de ulike aktørene har
- ~~fFf~~forstå og analysere etiske problemstillinger aktørene kan bli stilt overfor

3) Pensum

- _____ Johs. Andenæs: Norsk straffeprosess, 4. utgave, samlet utgave ved Tor-Geir Myhrer, Oslo 2009: Kap. 1-4, kap. 6, kap. 7 pkt. I-VI, kap. 8 pkt. I-III, kap. 9-12, kap. 18, kap. 21-29, kap. 31-32, kap. 33 pkt. V, kap. 34-38, kap. 41-42, kap. 44-46, kap. 49, kap. 51, kap. 53-58.

Generell kompetanse:

Etter bestått 4. avdeling kan studenten:

- anvende sine kunnskaper og ferdigheter om menneskerettigheter til å identifisere og løse menneskerettslige problemstillinger på flere rettsområder
- anvende kunnskap om internasjonal rett til å identifisere og løse folkerettslige- og internrettslige problemstillinger
- identifisere og analysere sammenhenger mellom sentrale prinsipper for rettergang
- utføre omfattende selvstendig arbeid, både skriftlig og muntlig, innenfor rettsområdene som inngår på avdelingen
- løse problemstillinger på rettsområdene som inngår på avdelingen, individuelt og i samarbeid med andre
- kommunisere rettslige resonnementer innenfor rettsområdene på avdelingen på en tydelig og presis måte, skriftlig og muntlig, til fagfellesskapet og allmennheten
- identifisere og reflektere over yrkesetiske dilemma som arbeid med fagene på avdelingen kan lede til, og analysere og håndtere disse på en forsvarlig måte